

Vrnimo učitelja šoli in narodu!

Življenje rodi delo, iz dela izhajajo uspehi. Idealna in ideološka stremjenja se odlagajo na boljše čase in razmere, menjavajo se z dnevnimi skrbmi. Razbite in nepovezane moči se zastojno lomijo in drobijo. Večkrat druga drugo preganja ali ovira.

Zivljenje pa teče in ne čaka. S seboj prinaša nove naloge, nove probleme, otvarja nove vidike. Ljudje vedno upajo. Čaka se na spremembo razmer, boljše stanje in s tem na novo vero in optimizem. Vseeno je, ako je mnogo izostalo, se izpustilo — izgubilo. Pridobilo se je izkustvo: Vemo, kaj ni dobro delati, česa se je treba varovati, v kaj se ne sme zapasti in kakšne primere posnemati.

Ni treba, da nas iznenadijo in plašijo bilance zadnjih let. Nasprotno! Prav radi tega se moramo zavedati, kako nujno potrebna je šole sedaj naša moč, naša organizirana moč, posebno zato, da si priborimo vsaj nekaj izgubljenega, nadoknadimo opuščeno, a še posebej, da sistemiziramo ono, k čemur je treba težiti in kar je treba vstvarjati.

Za idealna in ideološka stremjenja, ki so bila doslej pod silo razmer odrinjena v stran, a predstavljajo učiteljevo delo in vsebujejo resnična duševna doživetja, je treba zbrati raztresene moči in voljo, jih čvrsto medsebojno povezati, da se več ne razpršijo in zlomijo v borbi osebnosti — nego se spopolnjujejo in zlivajo v delu za načela in principe.

Jasno je, da smo si drug drugemu najpo- trebnejši. Ni treba torej iskati več onih posameznikov »dobromiselnih« prijateljev, ki so delali usluge čim, da bi drugim škodovali, dvigali enega preko vrste in zaslug, da bi postavljali in ponižali drugega — večkrat bolj- šega in zaslužnejšega. Videlo se je in dokaza- lo, da so ti »veliki učiteljski prijatelji«, ki so v vrsti sledili drug drugemu pred ministrstvi, noseč spiske in deleč usodo našo in naših rod- bin, a ko so prišli na vrsto, so šle brzojavke na vse strani, in z brzojavkami se je na nji- hovo zahtevo reševala naša usoda in usoda naših otrok.

Režimi, ki so se nam predstavljali kot edino zveličavni, napihljeni z velikimi in močnimi atributi, ne samo da nam niso bili prijateljski, nego so hoteli ustvariti iz nas ljudi brez svobodne vesti, navadne dinarje, a za nagrado so prihajale suspenzije naših priborjenih pravic, degradacije narodnih učiteljev in narodne šole. Dominiral je princip režima in osebnosti, na škodo načel in sploš- nih vrednosti.

Pokazalo se je in dokazalo, da je bila ta praksa slaba in nevarna. To je mnoge naš odtrgalo s pravih potov in ciljev, h katerim se morajo približevati in h katerim morajo težiti narodni učitelji. Mi smo potrebni sebi in narodu. Vrniti se moramo k našemu do- bremu narodu, služiti njegovim vitalnim po- trebam in idealom, a nikoli osebnostim in režimom.

Prav zato, ker smo potrebni narodu, ker je treba, da se k njemu povrnemo, ker nosimo ime narodnih učiteljev, je naša dolžnost, da

po takih skušnjah rešujemo in narod in sebe. Poznati moramo sami sebe, očistiti moramo svojo vest, zvišati svojo misel, dvigniti svojo mislijo, zbrati moči, da bi preko sebe, s svojo zavestjo, vestjo in čistoto pripadali samo taki našemu narodu, njegovi šoli in njegovim otrokom.

V brezpotju ljudje grešijo. V malenkost- nih borbah ni pravega junaštva, navdušenja in resničnega samozatajevanja. Ni niti onega duševnega zadovoljstva, ki se občuti, čeprav se trpi. Malenkostne borbe dušijo ljudi, nji- hove ideje in ideale. Zrtve v teh borbah so brez koristi in brez pomena, dasi so težke in mučne.

Razen v vojnah, niso utrpeli jugoslovans- ki učitelji v nobenem slučaju toliko žrtve, kot za časa volitev. Z vojnimi žrtvami smo se ponašali. One so rešile naš narod in mu dale svobodo. Bile so potrebne in neizbežne. To so bile zrtve v dobro našega naroda. Bile so nam prizadejane v borbi proti našim so- vražnikom. Služile bodo kot primer bodočim pokolenjem, kot čast našega stanu.

Komu so bile potrebne in kakšne koristi so prinesle učiteljske zrtve, njihovi odpusti in premeščanja pred koncem in tekom šol- skega leta? Narodu, narodni šoli in državi? Ali je to interes naroda? Mučno nam je in težko, da vprašamo: »Š kom smo se borili in komu smo bili savražni, da se tako brezob- zirno udari po nas in po naši vesti, po naših rodbinah in našem imenu?«

Vendar smo ponosni na svoje zrtve, prav tako kot na one iz vojne. Mnoge naše pre- ganjalce že vidimo v Našicah, druge pred Našicami, a vsekakor bo prišla vrsta tudi na one, ki se še skrivajo za prisiljenim zaupa- njem. Naša vloga mora biti v miru ravno ta- ka, kot v vojni. Z narodom v dobrem in v slabem, proti vsem koristolovcem, narodnim in našim sovražnikom.

Nočemo govoriti o splošnih izgubah na- šega stanu, ki so narodnega učitelja degradi- rale na vlogo in službo birača, a njegovo mi- nistrstvo hoteli zamenjati z volilnim agitacij- skim lokalom. Nismo se dali zavesti in v ko- likor so take slabosti obstojale, je pač že čas, da se jih osvobodimo. Čas je, da se umet- ne in škodljive spone opustijo, ker je to v in- teresu ugleda narodnega učitelja, v interesu službe, ki jo on vrši v dobro naroda in nje- govega naraščanja, bodočih naših državljanov ter da se najde pravo razumevanje in nujna pomoč.

To pomoč bomo našli v vseh prijateljih naroda, v našem narodu, in tudi nadalje za- služili z našim vdanim in nesebičnim delom. Moč za to bomo črpali v dokazanem resnič- nem patriotizmu napram vsemu, kar naš nar- od dviga, krepi državo, in ljubezni do vsega lepega in koristnega in plemenitega, a na zadnje v našem skupnem organiziranem delu za splošno dobro — proti osebnim koristolov- cem, za principe — proti osebni in režimski službi.

Vrnimo učitelja šoli in narodu!

Kočevje napada

Uradno glasilo manjšine na Kočevskem bi rado zmanjšalo vtis našega članka o zlo- rabah, katere so običajne ob izvajanju § 45. šol. zakona — zlasti na Kočevskem. Članek ni podpisan in ker je objavljen na uvodnem me- stu — smatramo, da izraža mišljenje organi- zirane narodne manjšine in samo vsled tega zasluži nekaj stvarnih pripomb.

Glasilo manjšine nam v splošnem očita četvero grehov. Pravi, da smo z objavo član- ka — »§ 45. na Kočevskem« žalili nekatere čla- ne JUU; trdi, — da samo »iz neba padli jezi- koslovci« mislijo, da ne razume mali Kočevar svojega učitelja, ko mu ta govori v knjižni nemščini; — zavrača našo trditev, da bi se hoteli okoriščati Kočevarji s prirastkom iz mešanih zakonov, češ ti ljudje itak niso dosti prida... Končno nam očita, da ne razumemo v čem je pravi vzrok trenja med Nemci in Slovenci na Kočevskem in pove, da ni borbe radi § 45. šol. zakona, nego zato, ker je nemški živelj premožen, bogat...

Trditve, da je naš članek v »Učiteljskem tovarišju« žaljiv za nekatere člane JUU — ni- ma nobene osnove. Dejstvo, da se § 45. šol. zakona zlorablja na Kočevskem, ne more biti žaljivo za naše organizirane tovariše in tova- rišice — četudi Nemce po pokolenju, kajti nekam neverjetna bi bila misel, da bi se dobil na Kočevskem učitelj — jugoslovanski učitelj — četudi Nemec! — ki bi sodeloval pri zlo- rabi gotovih določil šol. zakona. V primeru pa, da bi se res dobil tak učitelj, potem naj veruje vodstvo narodne manjšine na Kočevskem, da članska legitimacija nekaterih ne bo ovira, da bi jugoslovansko učiteljsko ne storilo svoje dolžnosti.

Gostobeseden in dolgočasen je uvodnik glasila naših Kočevarjev, ko nam v pozj uče- nega jezikoslovca razlaga, kaj mislijo o svoji materinščini voditelji Kočevarjev, odnosno nekateri učenjaki. Nas veliko ne zanima, če trdi velenemško orientiran Kočevar, da je nje- gova materinščina samo nemško narečje. Še manj nas zanima, s kakimi govorniškim evet- kami strežejo drug drugemu jezikoslovci do- ma in v tujini. Nas zanimajo v prvi vrsti praktične posledice velemzote, da poučujemo na Kočevskem manjšino pod firmo materin- ščine v jeziku, kateri ima s to materinščino le toliko skupnega, kolikor je potrebno za va- bo — zgovornarjem-jezikoslovcem, ki se za- nimajo za razvoj nemškega jezika. Ta, res velemzota, ima za naš narod in za našo državo neprijetne politične posledice: propagandne pohode na Kočevsko od strani ljudi, ki samo zato govoré razumno mladini na Kočevskem, ker jo je jugoslovanska šola naučila na knjiž- no nemščino. Našega — sicer gotovo lojalnega

Kočevjarja je — opisana pomota jugoslovans- ke prosvetne uprave spremenila v agresivne- ga — Nemca.

Uvodnik »Kočevarce« pa prinaša tudi ne- kaj pozitivnega za našo javnost, — sicer mal- ce sramežljivo podano odpoved skupne strehe onim, ki so iz mešanih zakonov. Ta »plus« knjižimo z odkritim veseljem, toda prosimo, naj ne ostane vodstvo narodne manjšine sam- o pri — besedah. Mi sicer radi verjamemo lepim besedam, toda ljubša so nam skromna dejanja. Naj tudi dejansko odpovedo skupno streho naši boljše usode vredni Nemci — go- spodi iz »mešanih zakonov«, pa bo sožitje Slovencev in res čistokrvnih Nemcev takoj naravnost — prijetno. Kajti slovenska javnost razume, če čistokrvnen Nemec ljubi in brani svoj jezik, svojo narodnost; — organiziran nastop čistokrvnih Nemcev za ohranitev manjšinskih pravic — pa magari v »Kultur- bundus«, ne bo ovira za složno sožitje manj- šine in večine. Priznamo pa, da ne vidimo radi v višji hierarhiji organizirane manjšine gospo- de iz »mešanih zakonov«, še manj pa ljudi s pristnim slovenskim imenom, katerega pači — nemški pravopis, in ljudi s skromnim, da... bolj skromnim znanjem nemškega jezika, ka- tero skromno znanje ostane prikrito Koče- varju samo zato, ker — ne zna nemški.

Na zadnje mesto smo pustili odgovor na neosnovano trditev, da je trenje med Nemci in Slovenci, ker je Nemec premožen, gospo- dar, Slovenec pa, da... bolj skromen najem- nik, delavec, oglar, hlapec, dekla...

Gospoda tam okoli »Kočevarce«, ali ste mislili že na to: koliko posestnikov, Kočevar-jev, imate danes in koliko ste jih imeli — re- čimo pred desetimi leti? Ali zbirate in vodite statistiko o zadolženih kmetijah? Ali ste že mislili na dan, ko bo eventualno dvignjena »kmetška zaščita« povzročila majhen potres, — ko bo izpod razvalin nekdanjega bogastva začuden gledal čistokrvni Nemec na oni svet, ki bo poznal uboge bivše posestnike, Nemce, in še vedno bogato gospodo iz »me- šanih zakonov?«

»Kočevarca« ne vidi, ali ne sme videti? — da težkega kmetkega dela manj vajeni Nem- ci na Kočevskem — brez podpore svojcev iz tujine ne morejo izhajati iz dohodkov polje- delstva in živinoreje. Ne vidi, da sta pokop- ana stara miselnost in stari način življenja. Nekateri sicer kličejo v imenu kljukastega križa oboje na beli dan, toda samo v pogubo svojim. Bodočnost je na strani onih, doslej »čistokrvnih« družin, ki brez ozira na grešno- blazen odpor nekaterih vidnih voditeljev re- šujejo družinsko lašt in po ne naravnih zakon- skih zvezah okuženo družinsko kri — s po-

močjo mešanih zakonov. Od sovražne propa- gande neokužen nemški živelj vzame, da ohrani svojo kmetijo — Slovenca zeta — Slo- venko nevesto. Taki zakoni prinašajo pomlad, taki »mešani zakoni« regenerirajo, pomlajajo to, kar je smrtno bolno. In naraščaj iz takih »mešanih zakonov« mora biti naš. Za tak na- raščaj se borimo; tak »Malnerič« nam je brat, ker dela, tak »Vrtačić« je vreden naše pod- pore, ljubezni in če je treba tudi svarila, ker orje, seje. Ono gospodo iz »mešanih zakonov« in gospodične, kateri in katere mešajo poj- m

Nekaj besed o kinu in filmu

Poleg šole, gledišča, knjig, listov in radia je danes brez dvoma važen vzgojni faktor tudi kino.

Pred nekaj leti smo imeli kinematografe samo po mestih, danes je drugače. V naši dr- žavi je po zadnji statistiki 336 kinov, od ka- terih je 246 zvočnih. Po statistiki, ki nam jo je dal na razpolago prosvetni oddelek banske uprave, je v naši banovini danes 43 kinov, od katerih je le še 8 nemih. Vsi ostali so zvočni. V vseh teh kinematografih je nad 10.000 se- dežev. Večina kinematografov je last S. K. J., Rdečega križa in drugih društev in le razme- roma malo jih je last zasebnikov.

V 7 kinematografih v naši banovini se vršijo predstave enkrat ali večkrat dnevno v 8 trikrat tedensko, v 16 dvakrat tedensko, v 8 tedensko, v 3 dvakrat mesečno, v 1 od slu- čaja do slučaja.

V 26 kinih se vršijo predstave stalno sko- zi vse leto, v 17 pa samo sezonsko.

Vidimo torej, da se je kino v splošnem dobro razvil tudi v našem podeželju. Predsta- ve so razmeroma dobro obiskane. Med gledal- ci je mnogo tudi naše mladine in prav v letih, ko zna film močno vplivati tako v dobrem kot v slabem smislu. Zal, da je dobrih filmov pri nas razmeroma malo, tako da je kino za našo mladino prej prokletstvo kot blago- slov. O tem govori dovolj zgovorno naša kri- minalna kronika.

Imamo sicer v Beogradu filmsko cenzuro, ki ni nič manj stroga kot je taka cenzura v drugih državah. Mnogi filmi se pri nas ne smejo proizvajati ali pa se dajajo v skrčeni obliki, in to bodisi iz političnih ali moralnih vzrokov. Tudi imamo pri banovini in srezih ljudi, ki imajo nalogo voditi kontrolo nad filmskimi predstavami, kljub temu pa ne mo- remo biti zadovoljni z repertoari naših kine- matografov.

Kje tiči vzrok? Največ v svetovni filmski produkciji, ki kljub silni poplavi nudi le malo izbire zares dobrih del.

Švedi in Noveržani, ki so producirali nemi film dobre kvalitete, so ob zmagovitem po- hodu zvočnega filma utihnili. Močno se je

»delo« in »šovinizem«, kateri kosijo ob zvokih harmonike in plešejo popolne ob šestih v času največjega poljskega dela, da, te go- skode in teh gospodičen iz »mešanih zako- nov« ne maramo. Toda, naj nam ne zameri — neolikano ošaben uvodničar »Kočevarce«, če povemo, da ti gospodje in take gospodične so tudi po mnenju poštenega nemškega živilja na Kočevskem je malopridneži, brez ozira na šar- žo v organizaciji. Morda je mislil uvodničar na te, ko si je dovolil dovpti o čevljarju, ka- teri naj sodi — kopita? Julij Kovač.

razvila filmska industrija v Rusiji, kjer je dandanes film na višku. Zal pa da nam je za- radi komunistične tendence ruski film skoro popolnoma nedostopen. Prav tako so začele uporabljati film v politično propagando Italija in poslednji čas tudi Nemčija. Naša lastna produkcija je komaj v porajanju. Izdelujejo se le kratki kulturni in propagandni filmi. Za večje filme ni dovolj sredstev. Tudi je upo- raba filmov pri nas premajhna tako, da se ogromni stroški ne izplačajo. Še drugi, večji narodi si tega ne morejo privoščiti. Tako smo navezani skoro izključno na tuj film in pred- vsem na ameriški.

V preteklem letu je bilo izdelanih v naši državi sicer 107 filmov, vendar pa znaša ta domači izdelek po dolžini le 3,3% od danih filmov. Iz tujine smo dobili 639 filmov. V od- stotkih zavzema ameriški film pri nas 59,5%, nemški 26,5%, naš lastni, ruski, češki in fran- coski film tvorijo pa le malenkosten odstotek.

V naši banovini je to razmerje nekoliko bolj v korist nemškega filma, gospoduje pa tudi tu oblastno predvsem ameriška produk- cija.

Ameriška filmska podjetja pa ne vodijo pri delu kaka idealna stremjenja, ampak predvsem hrepenenje po čim večjem zasluž- ku. To se film pozna. Kljub tehnični dovrše- nosti je le redek film lep in vzgojen, pri večini se opaža stremljenje, ugajati za vsako ceno. In zato se skuša vselej prilagoditi okusu širo- ke publike in tako daje potuho nizkim in- stinktom, s tem, da nam servira obilico pu- stolovščin, dekadentnega luksusa, nagote, osladne sentimentalnosti — skratkica cenenih senzacij tako v slikah kot v glasbi. Takemu filmu so napovedali ponekod že hud boj. V Ameriki sami vodijo katoliške organizacije to- čen seznam nemoralnih filmov in jih bojkoti- rajó. V nekaterih državah so prepovedali šol- ski mladini, da zahaja v kino, v Romuniji so za mladino pod 18 letom sploh vsi kinematog- rafi zaprti. Mogoče so te odredbe pretirane.

Zaradi kvarnih posledic, ki jih pozročijo slabi filmi, pa je skrajni čas, da smo tudi mi pri izbiri filmov bolj previdni.

Splošne vesti

ZELJE MLADIH UČITELJEV.

»Jutro« je v svoji 198. števec, z dne 28. av- gusta t. l. na strani 3. prineslo pod zgornjim naslovom krajši nepodpisan članek, ki ga je prejel iz vrst mladega učiteljstva. Pisec članka toži, da se JUU ne poteza v zadostni meri za interese mlajšega učiteljstva ter se opira pri tem na sarajevsko resolucijo. Kon- kretno navaja težek položaj učiteljev, ki mo- rajo po sili zakona podajati pred odhodom na odslužitve kadrskega roka ostavko na svojo službo, po odslužitvi vojne obveze pa vlagati ponovno prošnjo za sprejem v držav- no službo. Zaradi tega ne izgubijo le časa, prebitega v stalnem kadru, marveč tudi čes- to dolgo dobo čakanja na rešitev prošnje za ponoven sprejem. Pisec postavlja zahtevo, da bi bila dolžnost učiteljske organizacije, doseči za učitelje v stalnem kadru vsaj brezplačen dopust, da bi se mogli po odslužitvi vojaškega roka brez prošenj in čakanja vrnati na svoja stara mesta. V zaključku članka navaja sledeči stavek: Če JUU tega ne more ali noče doseči, potem res ne vem, zakaj naj bodo stotine mladih učiteljev še nadalje njegovi člani.

Ne čutimo se dolžne odgovarjati piscu, ki, kakor je s svojim člankom dokazal, ne zasluje objave v učiteljskem stanovskem ti- sku, kjer bi našel za svoje želje zadovoljivo pojasnilo. Sledeče pojasnilo podajamo za našo objektivno javnost in predvsem za naše mlade, na tem vprašanju zainteresirane ko- lege.

Res je, da sarajevska resolucija ne ome- nja nikjer težkega položaja učiteljev, ki mo- rajo na odslužitve kadrskega roka, ne omenja pa tudi še več drugih aktualnih šolskih in stan- ovskih vprašanj. Vsa ta vprašanja pa so predložena naš centralni organizaciji kot skle- pi banovinskih skupščin v administrativno rešitve.

O delu stanovske organizacije na ure- ditvi gornjega za vse mlade učitelje važnega vprašanja, je poročal tajnik sekcije v svojem poročilu za banovinsko skupščino v Ljublja- ni. V »Učit. tovarišju« števec 1. z dne 4. julija t. l. je na 3. strani v tretji koloni objavljeno pod naslovom »Učitelji na odslužitvi kadr- skega roka« sledeče:

»V korist učiteljev, ki so po dosedaj ve- ljavnih zakonskih določbah dolžni dati ob vpoklicu v stalni kader ostavko na državno službo, je skušala sekcija uveljaviti sklep zad- nje banovinske skupščine. Prizadevala se je, da bi prišla v finančni zakon določba, da se tem učiteljem odobri za čas, ko služijo svoj kadrski rok, potreben dopust in se po dovr- šitvi te svoje vojne obveze vračajo na svoja prvotna mesta. Ta naj bi za čas njihove od- sotnosti zasedali učitelji dnevničarji, ki bi prejimali svojo nagrado iz drž. blagajne na račun učitelja v stalnem kadru. Ministrstvo

je to stališče simpatično sprejelo in je, kakor smo informirani, obstojal načrt, da se pred- loži ta predlog že meseca aprila finančnemu odseku za finančni zakon.«

Delovni program, ki ga je določila zad- nja banovinska skupščina v Ljubljani, obsega med drugimi tudi sledečo točko: »Učiteljem, kj služijo v kadru, naj se dovolj dopust ter naj se jim službena mesta rezervirajo. Služ- bena doba naj se jim šteje.« (»Učit. tovarišje« števec 2. z dne 18. julija 1935., str. 2.)

Citatelji naj sami presodijo upravičenost neznanega mladega pisca, ki toži v »Jutru«, da JUU ne podpira interesov mladih učiteljev.

SLOVENSKEMU UČITELJSTVU!

1. septembra t. l. bo na Poljani pri Preva- ljah celodnevni ljudski tabor s sledečim spor- edom: Dopoldne: 1. Ob 9.30 prihod povork na Poljano. 2. Ob 9.45 posvetitev spominskega knežjega kamna in slavnostni govori. 3. Ob 10.15 sv. maša ob spominskem kamnu. Pop- oldne: 4. Ob 13.30 bo 200 ljudi iz Mežiške doline uprizorilo slavnostno ljudsko igro Fran- ceta Brenka »Poslednje ustoličenje«.

Delo nam v veličastni kompoziciji pri- kazuje težke usodne dni iz zgodovine našega majhnega, a žilavega naroda.

Ta ljudski tabor bo velika kulturnovzgoj- na prireditve ob naši severni meji. Slovenski učitelji in učiteljice, posetite na ta dan spominski knežji kamen, ki stoji na Poljani ob reki Meži! Odzovite se klicu onega dela naše lepe koroške zemlje, ki je po plebiscitu edini še ostal v svobodni Jugoslaviji. Slovensko učiteljsko odzovi se iskrenemu vabilu in pri- di! Koroško ljudstvo Vas pričakuje! Podrob- ne informacije v dnevnem časopisju in po radiu!

— Učiteljska samopomoč v Ljubljani je nakazala Učiteljskemu domu v Ljubljani 5000 dinarjev in postala njegova velika dobrotnica. Naj bo njen čin svetel zgled, kako se med- sebojno podpirajo naše gospodarske ustanov- in si izkazujejo pomoč, ko je druga ustanova v stiski in potrebi. Tovarišice in tovariši, pri- stopajte k Učiteljski samopomoči! Načelstvu najlepša zahvala!

— Ciril-Metodova družba v Ljubljani je postala velika dobrotnica Učiteljskega doma v Ljubljani, ker mu je dovolila izdatno en- kratno podporo 5000 Din. Ta dar družbenega vodstva naj se smatra kot priznanje celokup- nemu učiteljskemu za marljivo delovanje na narodno-obrambno polju in hkrati kot spodbuda za nadaljnje delo za družbo sv. Cirila in Metoda. Učiteljski dom se ugledni družbi za dar najiskreneje zahvaljuje in prosi tovarišice in tovariše, da podvoje svoje delo zanj.